

ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางป้องกัน

Domestic Violence: Problems and Prevention

ชลาชัย กันมินทร์

Chalasai Gunmintra

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Department of Humanities, Faculty of Liberal Arts, Pathum Thani, Thailand

E-mail: gunmintra@gmail.com

บทคัดย่อ

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคม รวมทั้งสังคมไทย ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกระบาด ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งสาเหตุส่วนบุคคลคือความผิดปกติของจิตและบุคลิกภาพ สาเหตุทางภาวะสังคมจิตวิทยา สาเหตุจากสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบทบาทของชายและหญิง การยอมรับความแตกต่างเชิงอำนาจ แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) การป้องกันปัญหาในระดับบุคคล โดยการปลูกฝังให้บุคคลใช้เหตุผลอย่างเหมาะสม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และให้บุคคลเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่เหมาะสม 2) การป้องกันปัญหาความรุนแรงในระดับครอบครัว เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว การปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมที่เหมาะสม 3) การป้องกันปัญหาความรุนแรงในระดับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง และ 4) การป้องกันความรุนแรงในระดับชาติ เน้นการบูรณาการการดำเนินงานของทุกภาคส่วนให้ทำงานไปพร้อมกันอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่นำเสนอทั้งหมดนี้จะส่งเสริมให้สังคมไทยมีความมั่นคงในสถาบันครอบครัวและลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: ความรุนแรงในครอบครัว การป้องกันความรุนแรง

Abstract

Domestic violence is a common problem worldwide, including in Thailand. The victim is affected either physically or mentally or both. The root causes come from several internal and external factors. The internal factor is, for example, mental or personality disorders. On the other hand, the external factors are, but not limited to, sociological

or cultural problems. One of the major causes is related to beliefs in gender-role difference and power distance. Preventive actions can be classified into 4 levels:- 1) Personal level which indoctrinates logical thinking, reasoning, moral principles and ethics through appropriate models; 2) Domestic level which fosters relationships within family including proper beliefs and values; 3) Community level which needs social participation and non-abusive environments; and 4) National level which requires several units to effectively and efficiently work together. Such proposed violence preventions would certainly improve domestic security and reduce domestic violence in Thailand.

Keywords: Domestic violence, Violence prevention

1. บทนำ

ปัจจุบันสถาบันครอบครัวประสบปัญหาที่ทำให้เกิดความคลอนแคลนหลายประการ ปัญหาที่พบทั่วไปคือ ครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบ ครอบครัวแตกแยก และความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นปัญหาสากลที่เกิดขึ้นได้ในทุกสังคมและวัฒนธรรม ทั้งยังถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเมิดสิทธิมนุษยชน สังคมไทยพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนับวันจะปรากฏมากขึ้น ส่วนใหญ่พบจากการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องของคนในครอบครัว ไม่ควรนำไปเปิดเผยต่อคนภายนอกให้รับทราบ หรือเข้ามายุ่งเกี่ยว เว้นแต่มีความรุนแรงเกิดขึ้น เช่น การเสียชีวิต บาดเจ็บสาหัส หรืออยู่ในสภาวะที่บีบคั้นจนทนไม่ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ผู้ถูกกระทำจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ เช่น การช่วยเหลือทางกฎหมาย การช่วยเหลือจากทางมูลนิธิสังกัดภาครัฐหรือเอกชน ฯลฯ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545)

จากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏจะเห็นได้ว่าเหยื่อของความรุนแรงมักเป็นเด็กและผู้หญิง ผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นคนในครอบครัว ผู้ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่เหยื่อรู้จัก ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวที่ต้องเผชิญกับปัญหาเหล่านี้ เมื่อเติบโตขึ้นอาจสร้างวงจรความรุนแรงในครอบครัวของตนเองต่อไป หากเขาไม่ได้รับความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสม

ประเด็นการศึกษาในบทความมี 4 ประเด็น ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว
2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
3. ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พร้อมข้อเสนอแนะ
4. ศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษานี้ผู้เขียนหวังว่าจะช่วยให้สังคมไทยมีสมาชิกครอบครัวที่ดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข ราบรื่น ปรับตัวได้ดี ปราศจากความรุนแรงในครอบครัวหรือลดความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. รายละเอียด

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่เก่าแก่ที่สุดและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา การหล่อหลอมและสร้างประชากรที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ครอบครัวที่สมบูรณ์สามารถสร้าง

ภูมิคุ้มกันสิ่งเลวร้ายให้แก่สมาชิก ทำให้เกิดเป็นพลังร่วมกันสร้างสันติสุขขึ้นในสังคม แต่ปัจจุบันพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นได้ทุกสังคมและมีความหลากหลาย รวมทั้งทวีความรุนแรงมากขึ้น ความรุนแรงดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกระบบย่อยในครอบครัว ตั้งแต่ความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา พ่อแม่และลูก ลูกกับพ่อหรือแม่ที่เป็นผู้สูงอายุ หรือระหว่างพี่กับน้อง และกลุ่มเครือญาติ ความรุนแรงในครอบครัวบางกรณีมักถูกเก็บเป็นความลับ โดยเฉพาะความรุนแรงทางเพศ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545: 1-2)

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย (พัชรินทร์ นินทจันทร์และคณะ, 2554:445) ข้อมูลจากสำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระบุว่า ในปีพ.ศ. 2551 มีเด็กและสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงเข้ารับบริการในบ้านพักเด็กและครอบครัวและสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีจำนวนเกือบ 2,000 ราย ข้อมูลสถิติการถูกรังแกในเด็กและสตรีที่มารับบริการศูนย์พึ่งพิงได้ทั่วประเทศพบว่า เพิ่มขึ้นจาก 19,068 รายในปี 2550 เป็น 23,511 ราย ในปี 2552 (กลุ่มเทคนิคบริการและบริการเฉพาะ สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2554) นอกจากนี้สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม พบว่าในช่วงเดือนม.ค. – มี.ค. 2561 สังคมไทยมีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับเด็กและสตรีสูงถึง 83.6 % เฉลี่ยมากขึ้น 5 คนต่อวัน สำหรับความรุนแรงในครอบครัวที่พบ คือ การทำร้ายร่างกายหรือสุขภาพของคนในครอบครัว หรือบังคับข่มเหงให้กระทำความผิด ส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น สภาพแวดล้อมไม่ดี ดิดการพนัน ทะเลาะวิวาท ดิดสุรา ยาเสพติดและมีความเครียดทางเศรษฐกิจ โดยบุคคลที่พบเจอกับความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหรือบุตรบุญธรรม ปู่ย่า ตายาย ญาติและคนในครอบครัว เช่น หลาน ลูกสะใภ้ ลูกเขย (สถิติความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2561)

ก่อนที่จะกล่าวถึงความรุนแรงในครอบครัวขอให้คำจำกัดความ คำว่า “ความรุนแรง” และ “ความรุนแรงต่อสตรี” พอสังเขป ดังนี้

“ความรุนแรง” (Violence) หมายถึงพฤติกรรมและการกระทำใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางร่างกาย วาจา จิตใจ ทางเพศ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้าย ทบตี เตาะตอຍ ตลอดจนคุกคาม จำกัดสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลและอาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกาย และจิตใจแก่ผู้ถูกรังแก (อรอนงค์ อินทรจิตรและนรินทร์ กรินชัย, 2542: 3)

“ความรุนแรงต่อสตรี” (Violence against women) องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของความรุนแรงต่อสตรีในปฏิญญาสากลว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีว่าหมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความรุนแรงทางเพศซึ่งเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่สตรี รวมทั้งการขู่เข็ญ คุกคาม กิดกันเสรีภาพและสิทธิทั้งในที่สาธารณะและในชีวิตส่วนตัว นอกจากนี้ยังรวมถึงความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจและทางเพศที่เกิดขึ้นในครอบครัว รวมทั้งการทบตี การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กและสตรีในบ้าน ความรุนแรงอันมีสาเหตุจากของหมั้นที่ฝ่ายหญิงให้กับครอบครัวสามี (Murder/dowry/other) การข่มขืน โดยคู่สมรส การขลิบอวัยวะเพศสตรี และข้อปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ อันเป็นอันตรายต่อสตรี ความรุนแรงที่ไม่ได้เกิดจากคู่สมรสและความรุนแรงที่เป็นการหาประโยชน์จากสตรี (อรอนงค์ อินทรจิตรและนรินทร์ กรินชัย, 2542: 3-4)

ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใดๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของคนในครอบครัวหรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดครองธรรมเนียมให้บุคคลในครอบครัว

ต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (ธีรฤทธิ นิลเพ็ชร, 2561: 13)

ความรุนแรงในครอบครัว (Family Violence) หมายถึงการกระทำใดๆ หรือการละเว้นการกระทำใดๆ ต่อบุคคล ที่ผู้ถูกระทำความรุนแรง ทำให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวนั้น ได้รับความบาดเจ็บอย่างสาหัส (Wallace, 1996) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีหลายประการ ดังนี้ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545: 9-10)

1. การทำร้ายร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง เช่น ตบ ตี ตะ ต่อย รวมถึงการใช้อาวุธหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

2. การทำร้ายจิตใจ เป็นการทำร้ายโดยใช้คำพูด ใช้คำพูดที่หยาบคาย ถูกเหยียดหยามทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย เสียหาย ขาดความเชื่อมั่นและการนับถือตนเอง มีผลเสียทางด้านจิตใจ

3. การใช้ความรุนแรงทางสังคมเป็นการปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญ ขัดขวางความก้าวหน้า จำกัดสิทธิที่พึงมีทางสังคม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับญาติพี่น้องหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว การคบเพื่อน

4. การใช้ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เป็นการควบคุมและยึดทรัพย์สินต่างๆ การจำกัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งการไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว

5. การทำทารุณกรรมทางเพศ เป็นการกระทำล่วงเกินทางเพศในลักษณะการอนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา บังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม รวมทั้งการบังคับให้ขายบริการทางเพศ

หากจะกล่าวถึงบุคคลผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ เด็กและเยาวชนตั้งแต่แรกเกิด จนอายุไม่เกิน 18 ปี สตรีได้แก่ แม่บ้าน หญิงวัยทำงาน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิง ตลอดจนบุคคลอื่นๆ เช่น ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ เราจะเห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสากลที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็ นสังคมแบบดั้งเดิม หรือสังคมยุคใหม่ สามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับการศึกษา อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง จากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่เป็นภรรยาและบุตร หรือเด็กเนื่องจากเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่า (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545: 12)

สำหรับบทความนี้ขอเน้นเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีที่เกิดขึ้นในครอบครัวเนื่องจากปัญหานี้ พบมากขึ้นในสังคม และส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก

สาเหตุของพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545: 17-18)

1. สาเหตุความคิดปกคิของจิตและบุคลิกภาพ ได้แก่ ปัญหาทางจิตที่ทำให้เกิดอารมณ์ก้าวร้าว และควบคุมตนเองไม่ได้ บุคลิกภาพก้าวร้าว การใช้สารเสพติด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

2. สาเหตุทางภาวะสังคมวิทยา บุคคลเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมและสิ่งที่ได้พบเห็น ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อครอบครัว เช่น โครงสร้างครอบครัว ปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และภาวะวิกฤติที่ครอบครัวต้องเผชิญอยู่ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวได้

3. สาเหตุจากสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมในเรื่องความแตกต่างระหว่างบทบาทชายและหญิง เจตคติที่มีต่อสตรีและการยอมรับว่าการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติทางสังคม

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยร่วมบางประการที่พบว่ามีส่วนทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ความโดดเดี่ยวของครอบครัว ความแตกต่างเชิงอำนาจคือ คนที่มีอำนาจเหนือกว่าจะใช้อำนาจบังคับเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่า ยิ่งอำนาจแตกต่างกันมาก ความรุนแรงก็ยิ่งมาก และยังพบว่าการใช้สารเสพติดเป็นปัจจัยร่วมที่มีอิทธิพลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวด้วย

สำหรับสังคมไทยพบว่าสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีหลายประการ สรุปได้ ดังนี้ (อรอนงค์ อินทรจิตรและนรินทร์ กรินชัย, 2542: 7-10)

1. ขาดความพร้อมในการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล กล่าวคือ การที่บุคคลไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ ความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกันในฐานะเป็นสมาชิกในครอบครัว หรือการที่บุคคลเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ชอบแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงต่อกันทั้งทางกาย วาจา และมีเจตคติทางลบต่อเพศตรงข้ามก็จัดเป็นความรุนแรงที่ซ่อนเร้น ทำให้เกิดพฤติกรรม การใช้วาจาและความคิดที่นำไปสู่การเบียดเบียนและเอาเปรียบทางเพศ

2. เจตคติ ค่านิยม และความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ยกให้ผู้ชายเป็นผู้นำและผู้สร้างกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อให้ควบคุมสังคม ผู้ชายเป็นผู้สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ มีอำนาจต่อรอง มีสิทธิมากกว่าผู้หญิงและได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของ ครอบครัวผู้หญิง เป็นต้น ประเด็นนี้จัดเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงของกลุ่มสมรสที่เป็นระบบสังคมภายนอก ที่เน้นอำนาจหรือค่านิยมชายเป็นใหญ่ ค่านิยมในเรื่องบทบาททางเพศที่ผิด เช่น ความเชื่อที่ผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่ง มีอำนาจ พละกำลังและมีเหตุผลเหนือกว่าผู้หญิง ความเชื่อที่ครอบครัวเป็นสถานที่ส่วนตัว ภายใต้การบัญชาการของผู้ชาย สามีเป็นเจ้าของชีวิต ภรรยา มีสิทธิทำอะไรก็ได้แม้แต่ทุบตี คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่ง และความเชื่อที่ผู้ชายที่มีภรรยาแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นได้เป็นเรื่องปกติ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงที่มีสามีแล้วถือเป็นการคบชู้ ถูกมองเป็นผู้หญิงไม่ดี (ปกรณ มณีปกรณ, 2550: 210-211)

3. สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความรุนแรง เช่น การยอมรับว่าการที่สามีภรรยาทะเลาะกันเป็นเรื่องธรรมดา คนอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือการที่สื่อนำเสนอภาพและพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาหรือความเคยชิน

4. คนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่เข้าใจและไม่ตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคล สิทธิสตรีและสิทธิเด็ก ความไม่รู้ไม่เข้าใจจึงทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิส่วนบุคคลของตนได้ และไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิบุคคลของผู้ด้อยโอกาสได้เช่นกัน ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีตลอดมา

5. กฎหมายและข้อบังคับทางสังคมไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางเพศอย่างรุนแรงและเจ็บปวด เนื่องจากยังมีช่องว่างเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับที่มีต่อผู้ที่ทำร้ายที่เป็นคนใกล้ชิด ทำให้คิดว่าปัญหาความรุนแรงเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่ปัญหาของสังคมโดยรวม เช่น กรณีที่ผู้หญิงถูกสามีหรือคนรักทำร้าย ภรรยาที่ถูกสามีข่มขืนเป็นเรื่องที่ผู้อื่นไม่ควรยุ่งเกี่ยว ดังนั้นเหตุการณ์เช่นนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้ความรุนแรงในครอบครัวดำเนินต่อไป

6. ความเจ็บป่วยทางจิต อาการทางจิตและทางประสาท การตกเป็นทาสของสุราหรือสารเสพติดต่างๆ กรณีดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในครอบครัวและสังคมไทยโดยส่วนรวม เช่น การฆ่าหรือทำร้ายบุตรและภรรยาเป็นประจำเมื่อบิดาหรือสามีตกอยู่ในอาการมึนเมา เป็นต้น

การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว

วิชุดา มาตันบุญ (2556: 29-30) เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัว ดังนี้

1. การใช้เครือข่ายทางสังคม เช่น เครือญาติในการป้องกันการกระทำคาความรุนแรงในครอบครัว และการใช้กลไกชุมชน เพื่อควบคุมพฤติกรรมสามีและภรรยา

2. การแก้ปัญหาโดยรัฐบาลและกลุ่มคนชั้นกลาง การส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้หญิงตามอาชีพของสามี เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการเป็นแม่ เป็นภรรยา การทำงานสังคมสงเคราะห์ งานอาสาสมัคร ตลอดจนการทำอาชีพเสริมเพื่อช่วยเหลือครอบครัวในภาวะเศรษฐกิจที่สามีภรรยาต้องช่วยกันหารายได้จนเจือครอบครัว รวมถึงการจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็กและสตรีโดยตรง โดยกำหนดให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้มีศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่อยู่ในภาวะวิกฤติจากคาความรุนแรง โดยมีคณะทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพให้บริการช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง

3. การดำเนินคดี ส่วนใหญ่ผู้หญิงที่เป็นผู้ถูกกระทำคาความรุนแรงไม่กล้าดำเนินการ เพราะถือเป็นเรื่องอับอายกลัวครอบครัวแตกแยก กลัวเกิดผลกระทบต่อลูกและสมาชิกในครอบครัว แต่ปัจจุบันสังคมไทยมีมาตรการทางกฎหมายเพิ่มขึ้นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำคาความรุนแรงในครอบครัวแล้ว คือ พ.ร.บ. คุ้มครองและป้องกันผู้ถูกกระทำคาความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

4. การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดบทบาทหญิงชาย เป็นการให้ความรู้แก่หญิงชายให้เข้าใจบทบาทของกันและกัน เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อลดการกระทำคาความรุนแรงในครอบครัว

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองและป้องกันผู้ถูกกระทำคาความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 ซึ่งมีลักษณะผสมผสานระหว่างการดำเนินคดีอาญาและการนำมาตรการอื่นที่มีใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาหรือบางท่านเรียกว่า มาตรการทางแพ่งมาชนมาใช้ควบคู่กัน กฎหมายนี้ถือว่าคาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเดิมอาจมีความคิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นยังมีความคิดตามกฎหมายนั้นอยู่ และยังบัญญัติให้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอาญาขึ้นใหม่ แต่เป็นความผิดอันยอมความกันได้ คือผู้ใดกระทำคาความผิดที่เกี่ยวข้องกับคาความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นอาจมีความผิดทั้งกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และความผิดฐานกระทำคาความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย (อมรรัตน์ กริยาผล, 2551:66)

พ.ร.บ. คุ้มครองและป้องกันผู้ถูกกระทำคาความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ ดังนี้ (ชนะชัย ผดุงธิติ, 2550: 34-40, สุภัทร แสงประดับ, 2559:108-127 และอมรรัตน์ กริยาผล, 2551:64-89)

- บทกำหนดความคิดและโทษของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 4) ระบุว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

- การแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย (มาตรา 5) กฎหมายกำหนดให้ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพ.ร.บ. นี้ ผู้แจ้งหากได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญาและทางปกครอง

- มาตรการพิเศษในการสอบสวนปากคำผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวขอร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา แจ้งคือ ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ไม่เพียงถูกทำร้ายทางร่างกายแต่จะถูกทำร้ายทางจิตใจมากกว่า (มาตรา 8)

- การคุ้มครองความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี (มาตรา 9) กฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองต่อชื่อเสียงของผู้ถูกกระทำและผู้กระทำทั้งสองฝ่าย และหากมีการฝ่าฝืนสื่อที่เผยแพร่ถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษด้วย

- มาตรการในการลงโทษและฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 12) กฎหมายฉบับนี้มุ่งให้มีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสามารถกลับมาอยู่ร่วมกับบุคคลในครอบครัวได้ต่อไปอย่างปกติสุข แทนการลงโทษตามกฎหมายอาญาทั่วไป

- การเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน มาตรา 15 (2) กฎหมายนี้มุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ

- การตั้งผู้ประนีประนอมยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 16) การดำเนินการไกล่เกลี่ย กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติของกลุ่มความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควร

อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์ (2553: 13-31) ศึกษาการประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กล่าวถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของการนำพ.ร.บ. ฉบับนี้มาใช้มีหลายประการ คือ ต้องส่งเสริมความรู้ความเข้าใจพ.ร.บ. ฉบับนี้ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน จัดช่องทางเข้าถึงกฎหมายให้ประชาชนและผู้ได้รับความเดือดร้อนได้รับทราบ แต่งตั้งบุคลากรที่ทำหน้าที่เฉพาะให้มีจำนวนเพียงพอ และมีเจตคติที่ดีในการดำเนินงาน จัดบุคลากรเพศหญิงทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้เพียงพอแก่พนักงานสอบสวน ส่วนเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวควรได้รับสวัสดิการ เยียวยาความเดือดร้อน และมีการส่งเสริมอาชีพให้พึ่งตนเองได้ รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดให้ชัดเจนว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน และมีการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้อย่างเคร่งครัด

ประเด็นการใช้นักวิชาการเพศหญิงทำงานด้านนี้นั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นประโยชน์และเหมาะสมเนื่องจากผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมักเป็นเด็กและสตรี หากมีพนักงานสอบสวนที่เป็นผู้หญิงจะมีความละเอียดอ่อนและเข้าใจปัญหานี้มากกว่าพนักงานผู้ชาย

อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวน อัยการ ศาลจะต้องให้ความเป็นธรรมกับเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำความรุนแรง และนำผู้กระทำความรุนแรงมาลงโทษ สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory) ที่ว่าหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือการควบคุมและปราบปรามผู้กระทำความผิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาเพื่อความสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและของคนในสังคม (อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์, 2553: 24)

มาตรการทางกฎหมายของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สอดคล้องกับ โครงการที่เกิดจากทฤษฎีควบคุมทางสังคม เช่น โครงการช่วยเหลือดูแลบุตร (Early Intervention Program) เป็น โครงการที่เน้นให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการส่งเสริมหรือพัฒนาการดูแลเด็กหรือเยาวชน ตลอดจนป้องกันมิให้ผู้ปกครองกระทำการทารุณบุตร โดยอาศัยเครือข่ายองค์กรประชาชนในชุมชน (ปกรณัม มณีปกรณัม, 2555: 384-385)

แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ พร้อมข้อเสนอแนะ

ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร (2561: 11-14) เสนอแนวทางการป้องกันปัญหาเพื่อมิให้เกิดความรุนแรงขึ้นภายในครอบครัว หรือมิให้ครอบครัวที่เคยเกิดความรุนแรงแล้ว เกิดความรุนแรงซ้ำอีก ข้อเสนอดังกล่าวเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา สังคมวิทยา สังคมวัฒนธรรม และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ สรุปได้ ดังนี้

1. การป้องกันความรุนแรงในระดับบุคคล ข้อเสนอในการป้องกันที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดความรุนแรงตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ อธิบายสาเหตุความรุนแรงว่า เกิดจากการที่บุคคลใช้สัญชาตญาณแสดง ความก้าวร้าว โดยที่ Ego หรือ Superego ไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น เช่น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด ฯลฯ มากระตุ้นสัญชาตญาณ โดยที่บุคคลไม่สามารถควบคุมได้ การป้องกันความรุนแรงควรดำเนินการ ดังนี้

1) สถาบันครอบครัวควรล้อมเกล้าและปลูกฝังให้เด็กใช้เหตุผลในการตัดสินใจ พิจารณาแยกแยะถูกผิดด้วยตนเอง หลีกเลี่ยงการลงโทษที่ไม่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ แล้วยังสะสมความก้าวร้าวรุนแรงให้เด็กมากขึ้น ไปอีก ส่วนสถาบันการศึกษาควรปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กเกิดทักษะในการใช้เหตุผลและผลในการตัดสินใจ ฟังสติ และฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2) เนื่องจากสัญชาตญาณความก้าวร้าวมักเกิดได้ง่ายเมื่อบุคคลเสพสารเสพติด สิ่งมีเมา ดังนั้นครอบครัว สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกฝังและรณรงค์ให้บุคคลเรียนรู้ถึงพิษภัยของปัจจัยที่ส่งเสริมความรุนแรงดังกล่าว ทั้ง สุรา ยาเสพติด การพนัน เป็นต้น

3) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและมนุษย์ ควรร่วมมือกับสื่อสารมวลชนเพื่อเสนอสื่อที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จากตัวแบบที่เหมาะสม (เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอธิบายสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวว่าเกิดจากการจดจำตัวแบบและเลียนแบบตัวแบบแห่งความรุนแรง) ควรรณรงค์เกี่ยวกับการเกิดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว เพื่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมแห่งความรัก ความเอาใจใส่ระหว่างกันในครอบครัว

4) ผู้ใหญ่ในครอบครัวและสถาบันการศึกษาควรช่วยกันปลูกฝังให้เด็กและวัยรุ่น ใช้การคิดเชิงเหตุผลในการวิเคราะห์ถูกผิด เลือกลงโทษ และเลือกเลียนแบบในสิ่งที่เหมาะสม

5) สถาบันครอบครัวควรดูแลเด็กให้หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับบุคคลที่มีพฤติกรรมรุนแรงเพื่อยุติวงจรแห่งการก่อความรุนแรงทั้งในฐานะที่เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

2. การป้องกันความรุนแรงในระดับครอบครัว เสนอการป้องกันที่สอดคล้องกับแนวคิดจากหลากหลายศาสตร์ ทั้งทางจิตวิทยา สังคมวิทยา สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่ประยุกต์มาเป็นทฤษฎีครอบครัว โดยทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัวอธิบายสาเหตุความรุนแรงที่เกิดจากการให้ความหมายบทบาทของคนในครอบครัวในเชิงอำนาจ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในเพศชายที่สร้างบทบาทความเป็นใหญ่ในครอบครัว สอดคล้องกับทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมที่ยังคงแผ่ขยายวัฒนธรรมให้ชายเป็นใหญ่ โดยสตรีมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบและถูกกดขี่ทางเพศ การป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามแนวทางดังกล่าว ควรดำเนินการดังนี้

1) องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและมนุษย์ควรอาศัยประโยชน์จากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะจากสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่และรณรงค์ให้ผู้ชายตระหนักถึงการไม่ถืออำนาจและทำรุนแรงต่อผู้หญิง หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ซึ่งให้เห็นว่าเป็นการกระทำที่ผิด และส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจและตระหนักถึงความเสมอภาคทางเพศของหญิงและชาย

2) สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาควรปลูกฝังให้เด็กฯ เรียนรู้ถึงความเสมอภาคของชายหญิง ส่งเสริมให้แต่ละเพศแสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการแสดงบทบาทที่ช่วยเหลือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

นอกจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัวยังเน้นกระบวนการสื่อสารในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูในวิถีแห่งความรุนแรงที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่นเดียวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยแห่งความรุนแรงที่ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมย่อยของความรุนแรงไปยังสมาชิกในครอบครัว

การป้องกันปัญหาความรุนแรงควรดำเนินการดังนี้

3) สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างของการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ก่อพฤติกรรมรุนแรงเพื่อหลีกเลี่ยงการเลียนแบบความรุนแรงจากรุ่นต่อรุ่น

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและมนุษย์ควรใช้สื่อและกิจกรรมรณรงค์ให้เห็นภาพลักษณ์แห่งครอบครัวไร้ความรุนแรงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การส่งผ่านความคิดความเชื่อเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องปกติ

ส่วนทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวชี้ให้เห็นสาเหตุแห่งความรุนแรงที่เกิดจากวงจรชีวิตด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่ทฤษฎีเกี่ยวกับทรัพยากรกล่าวถึงการให้อำนาจแก่ผู้จัดสรรทรัพยากรนำไปสู่การใช้อำนาจในทางรุนแรง รวมไปถึงความตึงเครียดทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวที่ส่งผลต่อความเครียด ความกดดัน และนำไปสู่ความรุนแรง การป้องกันปัญหาความรุนแรงควรดำเนินการดังนี้

5) หน่วยงานด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต และด้านการพัฒนาสังคมและมนุษย์ควรทำงานร่วมกับครอบครัว และชุมชนในการริเริ่มกิจกรรมหรือช่องทางต่างๆ ที่จะปรับเปลี่ยนวงจรชีวิตของครอบครัวให้ห่างจากความรุนแรง โดยการปลูกฝังความรักและความเข้าใจกันภายในครอบครัวให้คำนึงถึงความต้องการของกันและกัน ไม่รื้อฟื้นหรือตอกย้ำปัญหาในอดีต ทักทายการเผชิญและแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างมีสติ และเป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน

6) หน่วยงานด้านการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจควรทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่สามีภรรยา ร่วมกันจัดหา และจัดการทรัพยากรภายในครอบครัว โดยไม่มองว่าผู้หาเลี้ยง

ครอบครัวเป็นผู้มีอำนาจภายในครอบครัว และการวางแผนในการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในครอบครัวจะช่วยคลี่คลาย
ปมปัญหาความขัดแย้งเรื่องนี้ได้

7) หน่วยงานด้านสาธารณสุขเข้ามามีบทบาทร่วมกันกับครอบครัวและชุมชน เน้นการทำงานเชิงรุกในการ
ส่งเสริมป้องกันความรุนแรงอันเกิดจากภาวะกดดันและความคับข้องใจ ส่งเสริมให้บุคคลเรียนรู้การระบายความเครียด
และความกดดันภายในจิตใจ วิธีการควบคุมอารมณ์ รวมทั้งการการพูดคุยปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่ตนไว้วางใจได้

3. การป้องกันความรุนแรงในระดับชุมชน ข้อเสนอที่สอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยา และสังคมวัฒนธรรม
ทั้งจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีวิวัฒธรรมย่อความรุนแรงที่มองว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดจาก
การส่งผ่านค่านิยม และบรรทัดฐานแห่งความรุนแรงจากกลุ่มสังคมของชุมชนนั้น และทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมที่
ปลูกฝังวัฒนธรรมให้ชายเป็นใหญ่แก่คนในสังคมหรือชุมชน การป้องกันปัญหาความรุนแรงควรดำเนินการ ดังนี้

1) สร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ไร้ตัวแบบความรุนแรง เน้นให้ชุมชนมีความปลอดภัย และสร้างความ
ไว้วางใจให้แก่คนในชุมชน มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายในชุมชนให้ชัดเจนเพื่อร่วมกันเป็นเครือข่ายป้องกันปัญหาความ
รุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชน สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือจาก
การกระทำความรุนแรงของกลุ่มสมรสประจำจังหวัด (prefectures) มีการมอบอำนาจให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษา
และช่วยเหลือจากการกระทำความรุนแรงของกลุ่มสมรส ให้เหยื่อได้รับคำแนะนำทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยา หรือ
คำแนะนำอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ การให้ความมั่นคงปลอดภัยที่มีเหตุผลเงินและให้
ความคุ้มครองชั่วคราวแก่เหยื่อ การให้ข้อมูล แนะนำ ติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สุภัทร แสง
ประดับ, 2559: 123)

2) สร้างครอบครัวแกนนำ แสดงบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์และเทคนิควิธีต่างๆ การสื่อสารหรือ
สร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวให้กับคนในชุมชนได้เรียนรู้หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน

3) ใช้กิจกรรมของชุมชนในการรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้
ครอบครัวมีข้อมูลในการตัดสินใจ และมีแนวคิดที่จะป้องกันและยุติความรุนแรง รวมถึงกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจ
และความเข้มแข็งของครอบครัว กิจกรรมส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย และกิจกรรมรณรงค์ยุติการกดขี่
ข้ามเพศ

4. การป้องกันความรุนแรงในระดับชาติ เป็นการเสนอการป้องกันความรุนแรงโดยใช้นโยบายและการ
ขับเคลื่อนในระดับประเทศ มีข้อเสนอในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ควรมีนโยบายในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ร่วมกัน ทั้งหน่วยงานในกระบวนการ
ยุติธรรมหน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข หน่วยงานด้านการปกครอง และหน่วยงานด้านการสงเคราะห์และ
สวัสดิการสังคม โดยมีหน่วยงานหลักระดับชาติกำหนดกรอบนโยบายที่จำเป็น และผลักดันกลไกสู่การปฏิบัติ ให้มีการ
ประสานงานที่ดีมีประสิทธิภาพ

2) รัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรระดับชุมชนในการดำเนินการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือ คุ้มครอง
ฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว ประเด็นนี้พบว่ากระทรวงพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เมื่อวันที่ 17 ม.ค. 2562
พลเอกอนันตพร กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้เป็นประธานเปิด

ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ตำบลช่วงเปา จังหวัดเชียงราย ศูนย์นี้จัดตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2558 มีคณะกรรมการศูนย์ฯ 21 คน สมาชิกเครือข่าย 122 คน ได้จัดกิจกรรมค่ายครอบครัวปีละ 1 ครั้ง และกิจกรรมอื่นอย่างต่อเนื่อง และได้ยกระดับเป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวระดับตำบล (สปก. ต.) โดยได้มีการดำเนินงานส่งเสริมสัมพันธภาพของครอบครัวอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีคลินิกครอบครัวเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Thainthip Diawkee, 2561)

3) ควรมีการทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งแก้ไขและเยียวยาปัญหาความรุนแรงอย่างจริงจัง รวมทั้งเผยแพร่ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

4) รัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้กับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว

อย่างไรก็ตามการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถนำหลักคำสอนและการปฏิบัติทางศาสนาเข้ามาดำเนินการได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวตะวัน วชิราคม และนิตรวรรณ อังคสิงห์ (2561) ศึกษาการลดทอนความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยเชิงพุทธวิถี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการลดทอนความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยเชิงพุทธวิถี และเพื่อศึกษานวัตกรรมลดทอนความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยเชิงพุทธวิถี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เคยปฏิบัติสมาธิ จำนวน 15 ราย และพระสงฆ์ 1 รูป ผลการวิจัยพบว่า วิธีการทำสมาธิในรูปแบบต่างๆ จะทำให้ผู้ที่ได้รับความทุกข์สามารถพัฒนาความรู้สึกลึกลับเป็นปฏิบัติ และเปลี่ยนความโกรธให้เป็นพลังด้านบวก ทำให้บุคคลนั้นสามารถคลี่คลายปัญหาของตนไปสู่ความสงบสุข และลดทอนความร้อนลุ่มในใจของตนได้ ดังนั้นความทุกข์ ความโกรธก็จะลดลงภายหลังการปฏิบัติ บางคนที่ท้อแท้ ไม่อยากมีชีวิตอยู่ ก็กลับมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปจากเดิม เกิดมีพลังรู้สึกแข็งแรงและพร้อมที่จะต่อสู้กับชีวิตต่อไป สำหรับนวัตกรรมลดทอนความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยนั้น พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้นำพุทธวิถีบางประการ อันได้แก่ อปัมัญญา หรือหลักการให้อภัย มรณานุสติ หรือหลักการระลึกถึงความตาย หลักการของมงคลสูตร 38 ประการ และโยนิโสมนสิการ คือการคิดพิจารณาตามหลักความเป็นจริงของโลกเข้ามาร่วมพิจารณาธรรมด้วย หลักธรรมดังกล่าวทำให้บุคคลเข้าถึงวิธีการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถทำให้เกิดความสงบสุขต่อบุคคลและสังคมโดยรวมได้

แนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการป้องกันแก้ไขความรุนแรงในครอบครัว

การศึกษา “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed-methods research design) กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยในตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดนันทบุรี กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การประเมินชุมชนและสร้างความตระหนัก ด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ประเมินการรับรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และค้นหาความเสี่ยง 2) การสร้างเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เลือกผู้อาวุโส (เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ) เพื่อเป็นผู้ใกล้ชิดและให้คำปรึกษา 3) การปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้อาวุโสแต่ละหมู่บ้านแบ่งกันรับผิดชอบคนละ 15-20 ครัวเรือน ในการสอดส่อง โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง ให้การใกล้ชิดและคำปรึกษา รวมทั้งมีการส่งต่อในรายที่มี

ปัญหาซับซ้อน และ 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่างๆ โดยทีมผู้วิจัยประเมินผลการดำเนินงานของผู้อาวุโส ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนที่ร่วมกันดำเนินงานเข้าร่วมและนำเสนอผลงานของชุมชนในการประชุมวิชาการ และให้ชุมชนร่วมกันตั้งชื่อ “ชุมชนไร้รุนแรง” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนตระหนักเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น มีความร่วมมือร่วมใจกันในการป้องกันการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนของตนเอง มีการเฝ้าระวังการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน เครือข่ายสามารถปฏิบัติงานในชุมชนและประสานงานกับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นน้อยลง (พัชรินทร์ นินทจันทร์และคณะ, 2554:444-462)

อีกกรณีหนึ่งเป็นการศึกษารูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยความร่วมมือของผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวเสี่ยง จำนวน 60 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนที่ศึกษามีสภาพความรุนแรงในครอบครัวทางวาจามากที่สุด รองลงมาคือทางกาย ทางจิตใจและทางเพศตามลำดับ โดยจำนวนครอบครัวที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหามีมากที่สุด และพบว่าชุมชนย่อยมีพื้นที่จำกัด แออัด และมีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ค้ำจะมีปัญหาในทุกรูปแบบ โดยสาเหตุเกิดจากสภาพภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม 2) การพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหา ดำเนินการ 2 วงรอบ ในวงรอบแรกได้พัฒนาผู้นำชุมชนและครอบครัวแกนนำ การสังเกตและสะท้อนผลพบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและครอบครัวแกนนำมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก ในวงรอบที่ 2 ได้พัฒนาครอบครัวเสี่ยงและรณรงค์ในชุมชน การสังเกตและสะท้อนผลพบว่า คนในชุมชนรับรู้และตื่นตัวในปัญหา และครอบครัวเสี่ยงบางส่วนเข้าใจปัญหาและมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางป้องกันปัญหา และ 3) ผลการพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหา เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้นำชุมชน ครอบครัวแกนนำ ครอบครัวเสี่ยงและประชาชนในชุมชนบางส่วนและได้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือการป้องกันปัญหา และรูปแบบการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้เขียนเห็นว่างานวิจัยทั้งสองมีประโยชน์ต่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และสามารถนำไปวางแผนและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานในชุมชนอื่น ได้ด้วย (ขงยุทธ แสนประสิทธิ์และคณะ, 2554:19-36)

ต่างประเทศมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมการให้บริการแก่ผู้ใหญ่และเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว คือ Domestic Violence Victim Service Programs เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเหยื่อที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว วัตถุประสงค์หลักของการใช้โปรแกรมนี้ มี 2 ประการ คือ 1) เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ใหญ่และเด็กที่รอดจากการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว และ 2) ให้ความสำคัญแก่ชุมชนและสังคมว่ามีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และสังคมของผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าการใช้โปรแกรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้รอดจากการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตดีขึ้น รูปแบบของการใช้โปรแกรมดังกล่าว สรุปได้ ดังนี้

กิจกรรมของโปรแกรม (Program Activities) ประกอบด้วย การเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ ทางเลือก ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และการจัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือเหยื่อ การวางแผนด้านความปลอดภัย การฝึกทักษะทางอารมณ์ ทักษะการแก้ปัญหาและอื่นๆ การให้คำปรึกษา การเพิ่มแหล่งสนับสนุนทางสังคมและการช่วยเหลือในชุมชน การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น

ผลลัพธ์ของ โปรแกรม (Program Outcomes) พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกของผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงภายใน คือมีความรู้เรื่องนี้เพิ่มขึ้น ทักษะต่างๆ ดีขึ้น ลดความตึงเครียด เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น และทักษะการจัดการกับปัญหาดีขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายนอก มีแหล่งช่วยเหลือและทรัพยากรสนับสนุนในชุมชนมากขึ้น เพิ่มเครือข่ายการช่วยเหลือในชุมชน และระบบสนับสนุนอื่นๆ

วัตถุประสงค์ของโปรแกรมด้านคุณภาพชีวิตทางอารมณ์และสังคม (Objectives : Social and Emotional Well-Being) พบว่า ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีความหวังมากขึ้น ตระหนักในความสามารถของตนมากขึ้น สังคมที่อยู่ปลอดภัยขึ้น เพิ่มโอกาสหารายได้ของตน และมีสุขภาพกาย จิตใจและอารมณ์ดีขึ้น (Sullivan, 2018:123-131)

3. สรุป

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทุกสังคม และระดับการศึกษา ลักษณะของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีหลายประการ ได้แก่ ความรุนแรงทางร่างกาย คือผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายแก่ร่างกาย จากกการถูกกระทำ ความรุนแรงทางจิตใจคือผู้ถูกกระทำเกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจจากการก่อความรุนแรง ซึ่งไม่ได้เกิดจากการทำร้ายร่างกาย ความรุนแรงทางเพศ เป็นความรุนแรงที่ผู้ถูกกระทำถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ และความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย การละเลยและทอดทิ้งกล่าวคือผู้ถูกกระทำรู้สึกถึงการสูญเสีย การถูกละเลย หรือทอดทิ้งจากผู้ก่อความรุนแรง สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีทั้งสาเหตุที่เกิดจากความผิดปกติของจิตใจและบุคลิกภาพ สาเหตุจากภาวะทางสังคมจิตวิทยา สาเหตุจากความเชื่อและค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมที่บุคคลได้รับการปลูกฝังเรียนรู้จากครอบครัวและสังคม แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถกระทำได้ทุกระดับ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) การป้องกันความรุนแรงระดับบุคคล เป็นการปลูกฝังให้บุคคลใช้เหตุผลอย่างเหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม และเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่เหมาะสม 2) การป้องกันความรุนแรงในระดับครอบครัว เน้นการสร้างสัมพันธภาพอันดีภายในครอบครัว การปลูกฝังความเชื่อและค่านิยมที่เหมาะสมแก่ลูกหลาน 3) การป้องกันความรุนแรงในระดับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรง และ 4) การป้องกันความรุนแรงในระดับชาติ เน้นการบูรณาการการดำเนินงานของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนให้ดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน หากเราส่งเสริมและดำเนินการอย่างจริงจังทุกระดับคาดว่าจะทำให้สังคมไทยมีความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะลดลงได้อย่างยั่งยืนสืบไป

4. เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเทคนิคบริการและบริการเฉพาะ สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2552). ข้อมูลเด็กและสตรีที่ถูกกระทำรุนแรง. แหล่งที่มา http://phdb.moph.go.th/ewtadmin/ewf/hss_sp/more-news.php?cid=48&filename=index. [1 มีนาคม 2554].
- ชนะชัย ผดุงชิตี. (2550). มิติทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว *วารสารกฎหมายใหม่*. 5(90), 34-40.
- ธีรวิฑู นิลเพ็ชร์. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว : การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 24 (2), 1-20.

- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2545). *ลักษณะการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว* นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปกรณั มณีปกรณั. (2550). ความรุนแรงในครอบครัวมาตรการป้องกันและคุ้มครองแก้ไขด้านสังคมจิตวิทยา. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 15(23-24), 209-221.
- ปกรณั มณีปกรณั. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา (Criminological Theory)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด. เอ็ม. ที. เพรส.
- แพรวตะวัน วชิราคม และฉัตรวรัญญ์ องค์กรสิงห. (2561). การลดทอนความรุนแรงในครอบครัวของสังคมไทยเชิงพุทธวิถี. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*. 4 (1), 29-41.
- พัชรินทร์ นินทจันทร์และคณะ. (2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว *รวมารชิบตีพยาบาลสาร*. 17(3), 444-462.
- ขงยุทธ แสงประสิทธิ์และคณะ. (2554). รูปแบบการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 17(2), 19-36.
- วิชุดา มาตันบุญ. (2556). *การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย (เล่ม 1)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: พิมพ์ภัทรการพิมพ์.
- สถิติความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการยุติธรรม. (ออนไลน์). 2561. แหล่งที่มา <http://www.thaihealth.or.th/content/43729>. [22 มีนาคม 2562]
- สถิติความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการยุติธรรม. (ออนไลน์). 2561. แหล่งที่มา www.facebook.com/tcijthai. [22 มีนาคม 2562]
- สุภัทร แสงประดับ. (2559). การดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550: ศึกษาเฉพาะกรณีปัญหาการดำเนินการในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. *วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(1), 108-127.
- อดุลย์ ฌรงค์ศักดิ์. (2553). การประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*. 3(3), 13-31.
- อมรรัตน์ กริยาผล. (2551). พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ในทัศนะของ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว. *นิตยสารสำนักงานยุติธรรม คุณภาพ*. 2(55), 64-89.
- อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย. (2542). *ผู้หญิงและเด็ก: เทย์อความรุนแรงในครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ปกเกล้าการพิมพ์.
- Sullivan, Cris M. (2018). Understanding How Domestic Violence Support Services Promote Survivor Well-being: A Conceptual Model. *Journal of Family Violence* 33, 123-131. doi: 10.1007/s10896-017-9931-6
- Thianthip Diawkee. พม. เปิดศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ออนไลน์). (2561). แหล่งที่มา www.thaihealth.or.th. [23 มีนาคม 2562].
- Wallace, Harvey. (1996). *Family Violence: Legal, Medical and Social Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.